

ขุนจรรยาวิธาน เป็นหนึ่งในสามคนไทยมุสลิมชุดแรกที่เรียนหนังสือไทยที่จังหวัดปัตตานี มีนามเดิมว่า ยูโซะ มะโรหบุตร เกิดวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ ที่บางกอกน้อย กรุงเทพฯ เป็นบุตรของนายหวัน อับดุลลาห์ กับนางฟือ อับดุลลาห์ ปู่ของขุนจรรยาวิธาน เป็นบุตรบุญธรรมของตนกูบอซู เจ้าเมืองปัตตานี ดังนั้นขุนจรรยาวิธานจึงมีศักดิ์เป็นหลานบุญธรรมเจ้าเมืองปัตตานีด้วย

เด็กชายยูโซะ มะโรหบุตร เริ่มการศึกษาในโรงเรียนไทยพุทธ ที่วัดตานีนรสโมสร พร้อมกับเพื่อนไทยมุสลิมอีก ๒ คน คือ เด็กชายเจ๊ะมุ (ต่อมาได้บรรดาศักดิ์เป็นขุนจากรวิเศษ-ศึกษากร) และเด็กชายนิมา (ต่อมามีอาชีพเป็นครู คนทั่วไปมักเรียกว่า ครูนิมา)

นายยูโซะ มะโรหบุตร เรียนจบครูมูลโรงเรียนประจำมณฑลปัตตานี (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนเบญจมราชูทิศ) แล้วไปเรียนฝึกหัดครูประถมที่กรุงเทพฯ ที่โรงเรียนวัดบวรนิเวศน์ เดินทางกลับปัตตานีเมื่อจบการศึกษาใน พ.ศ. ๒๔๖๑ เข้ารับราชการที่โรงเรียนประจำมณฑลปัตตานี (โรงเรียนเบญจมราชูทิศ) ในตำแหน่งครู

ต่อมาได้รับเลือกให้เป็นครูใหญ่โรงเรียนประจำจังหวัดสายบุรี และที่นี้เองครูยูโซะ มะโรหบุตร เป็นผู้กระตุ้นจูงใจให้เด็กทั้งไทยพุทธ และไทยมุสลิมเข้าเรียนหนังสือไทยมากขึ้น จนทางราชการต้องสร้างโรงเรียนเพิ่มให้พอกับจำนวนนักเรียน ในการสร้างโรงเรียนครั้งนี้ต้องอาศัยแรงงานจากนักโทษ และใช้ชื่อโรงเรียนที่สร้างใหม่ว่า “โรงเรียนแจ้งประชาคาร” (แจ้ง สุวรรณจินดา เป็นชื่อเดิมของปลัดจังหวัดปัตตานีสมาัยนั้น ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยารัตนภักดี และได้เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีในสมัยต่อมา)

ครูยูโซะ มะโรหบุตร ได้รับการเจาะจงตัวจากทางราชการ ให้ไปเป็นศึกษาธิการอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ต้องทำหน้าที่หลายอย่าง ทั้งสอนหนังสือนักเรียน ทั้งทำบัญชีเงินฝาก และอื่นๆ อีกมากมายหลายหน้าที่ จนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “ขุนจรรยาวิธาน” และอยู่ที่เบตงนานถึง ๓ ปี จึงได้ย้ายไปเป็นศึกษาธิการจังหวัดสตูล ต่อมาย้ายไปเป็นศึกษาธิการจังหวัดหลังสวน หลังจากนั้นย้ายเข้าประจำกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และได้ย้ายอีกครั้งมาเป็นศึกษาธิการจังหวัดนราธิวาส แล้วจึงได้โอนไปประจำกระทรวงอุตสาหกรรม ต่อมาได้ขอลาออกเนื่องจากสุขภาพไม่ดี แต่ก็ถูกเรียกตัวกลับไปช่วยราชการอีกครั้งที่กระทรวงมหาดไทย ให้ทำหน้าที่สอนภาษามลายูและให้อบรมวัฒนธรรมประเพณีพื้นเมืองของคนไทยมุสลิมใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้แก่ข้าราชการที่จะต้องไปทำงานใน ๔ จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้ข้าราชการเหล่านั้นมารับการอบรมที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคราวละ ๔ เดือน โดยขุนจรรยาวิธานได้ทำงานหน้าที่นี้นาน ๔ ปี

ภรรยาของขุนจรรยาวิธาน ชื่อนางชนิษฐ์ อดีตอาจารย์ใหญ่โรงเรียนอาชีวศึกษาปัตตานี มีบุตรธิดาด้วยกัน ๘ คน คือ นางตีเยาะ เอี่ยมอิทธิพล นายวิชระ มะโรหบุตร นางแอเฮาะ อาลีอิสหาค นายปรีชา มะโรหบุตร นางณัฐา มะโรหบุตร นายเจษฎา มะโรหบุตร ทันตแพทย์หญิงนัยนา แพร์ศรีสกุล และนายเกษม มะโรหบุตร

ขุนจรรยาวิธานเป็นบุคคลสำคัญในวงการศึกษา ที่มีส่วนกระตุ้นให้เด็กไทยมุสลิมมาเรียนหนังสือไทยมากขึ้น โดยตัวท่านเองมีส่วนสำคัญอย่างมากในการเป็นแรงจูงใจเด็กไทยมุสลิม เพราะท่านเป็นนักเรียนไทยมุสลิมรุ่นแรกของจังหวัดปัตตานี (มณฑลปัตตานีในสมัยนั้น) หลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว ชีวิตการทำงานของคุณจรรยาวิธานก็เจริญก้าวหน้าตามลำดับ โดยได้เต้าจากตำแหน่งครูจนเป็นศึกษาธิการจังหวัด อีกทั้งยังได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนจรรยาวิธาน

ผลงานของท่านระหว่างทำงานเป็นที่ประจักษ์ โดยเฉพาะงานเขียนตำราเกี่ยวกับภาษามลายู เช่น หนังสือคู่มือสนทนาภาษามลายู หนังสือเล่มนี้ขุนจรรยาวิธานได้เขียนขึ้นตามความประสงค์ของพระยาเมธาธิบดี อธิบดีกรมวิชาการ สำหรับให้ผู้ที่สนใจจะศึกษาภาษามลายูท้องถิ่นภาคใต้ได้ศึกษาด้วยตนเอง ขุนจรรยาวิธานได้เขียนในช่วงที่ทำงานประจำกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และผลงานเขียนอีกเล่มหนึ่งก่อนท่านจะเกษียณอายุราชการก็คือหนังสือชื่อ “ปลิตาบาจาอัน” เป็นหนังสือแบบเรียนภาษามลายูเล่มแรกสำหรับใช้สอนในโรงเรียนตามนโยบายของทางราชการที่ต้องการให้โรงเรียนประจำบालสมัณั้นสอนภาษาพื้นเมือง (คือ ภาษามลายูปัตตานี) ในโรงเรียน

นับว่าขุนจรรยาวิธานเป็นผู้บุกเบิกการเรียนภาษาไทยในฐานะคนไทยมุสลิมรุ่นแรกของปัตตานี เป็นคนไทยมุสลิมที่รู้หนังสือไทยเป็นอย่างดี อีกทั้งยังได้กระตุ้นจูงใจสนับสนุนให้เด็กไทยมุสลิมในภาคใต้หันมาเรียนรู้หนังสือไทยมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานีต่างยอมรับและนิยมเรียนหนังสือมากขึ้น